

Bevezetés

Akárcsak másutt, Zentán is régi szükségletet igyekeztek kielégíteni egyes korai próbálkozások, amelyek a város és környéke mindenkori toponímiáit, ezen belül utcaneveit igyekeztek feltárni. Attól függően, hogy ki vállalt fel ilyen munkát, volt, aki a levéltári anyagot vizsgálta (például régi város térképeket), s elsősorban a hivatalos, közigazgatásilag elismert és használatos elnevezéseket gyűjtötte csokorba, de volt olyan is, aki a népi elnevezésekre összpontosított, s figyelembe vette a száj-hagyományt is. A két megközelítésmód egymást kiegészítve e sorok írója számára is jó kiindulópontul szolgált arra az összegező munkára, amelyet itt most a kezében tart az olvasó. Persze az elődök maguk is már bizonyos korábbi rész munkákra hivatkoznak, ami ismételten azt bizonyítja, hogy többen is ráéreztek a probléma súlyára, jelentőségére.

Ilyen szempontból mindenféleképp ki kell emelnünk a Penavin–Matijevics szerzőpáros munkáját.¹ PENAVIN OLGA sokirányú érdeklődése, kutatásai a délvidéki magyar szellemi néprajzi örökség témakörében eleve jó ajánlólevél; MATIJEVICS LAJOS nyelvészkedő vizsgálatai egészítik ki az adattárat, s teszi azt teljesebbé. A munkának persze vannak hiányosságai, például a legkomolyabb: nem tünteti fel, mely várostérképe(ke)t használt fel forrásul. Emellett több adat esetében hiányzik a kellő ellenőrizettség. A kiadvány elsősorban nyelvi-néprajzi gyűjtéseken s elemzéseken alapul, s háttérben (sőt elhanyagolva) marad a történetiség. A betűrendbe szedett adattár helyenként félreérthető, konfúz. Fő értéke azonban, mint már fentebb is említettük,

éppen a nyelvi-néprajzi elem, s ami külön kiemelhető: az, hogy rámutat a régi elnevezésekre még emlékező, élő néprajzi hagyományokra (az 1970-es évek végéről van szó), sőt az újabb keletű nevek folklorizálódására. Rábukkanhatunk nem egy olyan névre is, amely egyáltalán nem szerepel hivatalos helyen (pl. térképeken), csupán a köztudatban nyertkapott helyet. Ugyancsak értékes azért is, mert nemcsak az utcákkal, hanem a földrajzi nevekkal (toponímiákkal) általában foglalkozik. Emellett nemcsak Zenta várost, hanem a községhez tartozó falvakat s a határban levő dűlőutakat is feldolgozza.

A másik fontosabb forrásmunka FODOR ISTVÁNÉ.² Ő eleve a várostérképek névanyagából indult ki. Írásának motiváltsága kétféle volt; egyrészt éppen akkor egy újabb várostérkép kiadásán dolgoztak, másrészt pedig egy új korszak kezdetekor névváltoztatási kampány indult országszerte, ami Zentát sem kerülte el. Ezért a leíró rész sok szubjektív megjegyzést tartalmaz. Az utcák névjegyzéke a munka értékesebb része, hiszen a szerző több térképet megvizsgálva rögzíti a névváltozásokat. Ezenkívül a nevek bizonyos statisztikai elemzését is elvégzi. Mindezért különösen alkalmasnak bizonyult munkánk során, hogy saját vizsgálódásaink kontrolljaként szolgáljon, emellett ugyanúgy, ahogyan Fodor munkájának alapötlete közös beszélgetéseink során fogant, úgy utcanévlexikonunk születésének története is ezekre a beszélgetésekre vezethető vissza. Fodor írásának fent vázolt motiváltsága, valamint a közlés helye (egy napilap mellékletének helyismereti rovata) nem tette lehetővé, hogy Zenta utcaneveiről mélyebben szántva és na-

1 Penavin Olga – Matijevics Lajos: *Zenta és környéke földrajzi neveinek adattára*. Újvidék, 1980

2 Fodor István: *Zenta utcanevei*. I–IX. *Tiszavidék*. 1991. szeptemberi-októberi számok

gyobb terjedelemben írjon, hiányzott az elszántság is hozzá, s lényegében ez adta az ötletet, hogy egy minél részletesebb utcanévlexikont tárjunk a közönség elé. Fodor munkája ilyen értelemben a mi kéziratunk közvetlen elődjének tekinthető.

Legutoljára szólnunk kell még egy munkáról, amely kéziratban, kiadatlan maradt (1989-ben tervezték kiadni), s amely egyébként a Zentai Füzetek egyik számaként jelent volna meg a következő cím alatt: *Forradalmunk emléktáblái Zentán. A népfelszabadító háború emlékét őrző utca nevek, intézmények és munkásszervezetek neve, emlékművek és táblák.* (Szerzői: BARICSEK GYÖRGY, FODOR ISTVÁN, PRERADOV MILOŠ, SZLOBODA JÁNOS). A kézirat két részből áll, s az első a népfelszabadító háború és munkásmozgalom emlékét idéző, hagyományait őrző utca neveket dolgozza fel. A kézirat előszavá-

ban felemlítődött az a hátsó szándék is, hogy a könyvnek esetleg folytatása is lesz, amelyben a többi utcanévet is publikálnák.³

Természetesen nem kerülhettük meg azokat a műveket sem, amelyek az általunk vizsgált kérdéskört más környezetben dolgozták fel (Budapest, Esztergom, Hódmezővásárhely, Marosvásárhely, Szentes stb.), s amelyeket alkalmunk volt példaként kezünkben tartani, az általunk vélt (feltárt) hiányosságait kiküszöbölni, elkerülni, de a jónak talált ötleteket átvenni, hasznosítani, szem előtt tartva azonban saját szükségleteinket, melyeket munkánkban fontosnak ítéltünk meg; innen az eltérések vagy egyezések e rokon kiadványokkal. Ilyen szempontból különösen tanulságosnak bizonyult a marosvásárhelyi példa, mivel a mienkhez hasonlóan kétnyelvű környezetben fogant.⁴

3 ZTL, F: 002 Kéziratok gyűjteménye.

4 Lásd a Bibliográfiát.